

سه‌م ناچیز «آسیب‌های اجتماعی» از بودجه

آسیب‌های اجتماعی اولش کوچک بود. پیرترها یادشان هست مبتلایان آسیب‌ها در یک محله شاید یکی دو نفر بودند.

آسیب‌های اجتماعی اولش کوچک بود. پیرترها یادشان هست مبتلایان آسیب‌ها در یک محله شاید یکی دو نفر بودند. آن قدر که می‌شد با دست شمردشان و نشانشان کرد. آسیب، آن موقع بدنامی بود. طلاق، اعتیاد، بی‌بیماری و شرمی و حاشیه‌های زندگی؛ نشینی کم بود. کسی اما یادش نمی‌آید زمانه چطور به هم ریخت و آسیب‌ها کی ریشه دواند، مردم تا آمدند به خود بچینند، ریشه‌های آسیب‌ها، درختان اجتماعی خرید در محله‌ها، خیابان‌ها و کوچه‌ها را گرفت و آمد پشت در خانه‌ها، درختان را باز کرد و سرید تو. حالا همه به هم می‌گویند زمانه بدی شده، حالا دیگر اگر دست‌های مردم یک محله نیز برای شمردن اجیرشود کفاف شمارش نمی‌دهد.

حالا کار به جایی رسیده که در بودجه سال 97 ردیف اعتباری مستقلی برای مبارزه با آسیب‌های اجتماعی نوشته شده؛ رقمش درشت است، 300 میلیارد تومان که کارهای زیادی می‌شود با آن کرد. وزیرکشور گفته است این 300 میلیارد تومان جدا از مبالغی است که در بودجه سالانه به دستگاه‌های اجرایی تعلق می‌گیرد و باید خرج کاهش آسیب‌ها شود. وزیر گفته است این 300 میلیارد را دولت در لایحه بودجه پیشنهاد کرده تا اگر ضرورتی در حوزه کاهش آسیب‌ها پیش آمد، خرج شود.

پس پول برای کاهش آسیب‌های اجتماعی زیاد خرج می‌شود و این 300 میلیارد، قطره‌ای است از یک دریای بزرگ؛ هر چند پیگیری‌های جامجم برای دست یافتن به رقمی ملی نتیجه نداد. یک منبع مطلع اما به ما گفت بودجه‌ای که برای کاهش آسیب‌های اجتماعی میان دستگاه‌های متولی تخس شده حول و حوش 200 میلیارد تومان بوده، بودجه‌ای که شاید عده‌ای بگویند چندان قابل توجه نیست، ولی به زعم ما آن قدر درشت است که لازم باشد بدانیم کجا و چطور خرج می‌شود.

تمجید و تناقض

فهرست آسیب‌های اجتماعی، بلندبالاست. آن قدر مصادیقش زیاد است که سرگیجه‌آور است. اما پنج‌تای آن را که دغدغه شده همه می‌شناسند: اعتیاد، طلاق، حاشیه‌نشینی، فقر و بیکاری و مفاسد اخلاقی.

حتی رهبری نیز اردیبهشت پارسال خطاب به مسئولان گفته بودند در مقابله با آسیب‌های اجتماعی بویژه در این پنج حوزه نباید به کارهای معمولی اکتفا کرد و هر از گاهی برای رفع تکلیف گزارشی‌های داد. ایشان گفته بودند آسیب‌های اجتماعی مثل زلزله است که بنیان خانواده و اجتماع را به هم می‌ریزد. ایشان گفته بودند مفاسد اجتماعی، بیماری‌های اجتماعی است که هر روزی که بر آن بگذرد و علاج نشود، عمق بیشتری می‌یابد. حالا اما در مواجهه با آسیب‌های اجتماعی، ایرانیان چهارگروه شده‌اند: عده‌ای که مسئول‌اند و دست‌اندرکار، عده‌ای که کارشناس‌اند و نگران، مردمی که نظاره‌گرند و مبهوت وعده‌های آن‌ها که گرفتار آسیب هستند.

مسئولان همه راضی‌اند و از عملکردها تمجید می‌کنند. کارشناسان ولی منتقدند و شاکای، قاطبه مردم هم، همین که آسیب‌ها پی‌درپی‌شان نشود راضی‌اند. اما آنانی که گرفتار آسیب هستند، سرگردان‌اند یا پای بساط نشنگی و روایت خماری یا در حاشیه‌ها و زیرسقف سکونتگاه‌های ناایمن یا فقیر و چشم به راه لقمه‌های نان یا بیکار و مشغول چرتکه انداختن ثانیه‌ها یا مشغول در محاکم دادگستری پای پرونده‌های پرکشمکش طلاق.

سیاوش شهریور، مدیرکل امور اجتماعی و فرهنگی استانداری تهران اما به ما می‌گوید در مورد استان تهران باید خشونت رو به رشد را نیز به جمع آسیب‌های اجتماعی اضافه کرد. این مقام مسئول البته از کرده‌های

دستگاه‌ها و اجرای در حوزه مقابله با آسیب‌ها راضی است. حتی وقتی از او خواستیم علت رضایتش را با چند مثال بگویید، گفت از عملکرد آموزش و پرورش راضی است، چون صد درصد مدیران مدارس ابتدایی و درصدی از معلمان مدارس را در حوزه‌های اجتماعی آموزش داده و مباحث مربوط به مهارت‌ها و نه‌ها؛ گفتن را آموخته‌اند. او همچنین گفت از عملکرد بهزیستی راضی است، چون در موضوع ایدز و پیشگیری از آن کارگاه‌ها و آموزشی برپا کرده و نیز از بهزیستی، دادگستری و وزارت ورزش و جوانان راضی است چون با برگزاری کلاس‌ها و مشاوره قبل از ازدواج، حین زندگی و در آستانه جدایی، باعث کاهش آمار طلاق شده‌اند.

شهریور گفت این کاهش در تهران 10 درصد بوده که در تناقضی آشکار با آمارهای آبان ماه رئیس سازمان اسناد و املاک کشور است. احمد توپسرکانی گفته بود در شش ماه نخست سال 96، طلاق در تهران 7 درصد رشد کرده است!

البته ما با کمال اکبری، معاون مشارکت‌ها و اجتماعی سازمان امور اجتماعی کشور نیز که گفت وگو کردیم این رضایت در کلام او وجود داشت تا جایی که گفت شورای اجتماعی کشور تشکیلاتی نوپاست که اگر زمان بگذرد و دستگاه‌ها و اعضای عضو آن متمرکز کار کنند، کاهش 5 درصدی آسیب‌ها و اجتماعی در سال که تکلیف برنامه ششم توسعه است محقق خواهد شد، حتی رقمی بیشتر از 5 درصد. در واقع شهریور و اکبری گفتند که بودجه‌ها و صرف شده در حوزه مقابله با آسیب‌ها و اجتماعی در این مسیرها خرج می‌شود و تا به حال نتیجه نیز داده است، موضوعی که وقتی پای صحبت‌ها و اجتماعی موسوی و چلک، رئیس انجمن مددکاران اجتماعی ایران نشستیم، تأیید نشد. چلک که می‌گفت پرداختن به حوزه آسیب‌ها و اجتماعی در کشورمان تاخیری سی‌و‌هفت، هشت ساله داشته و بعد از هشدارهای رهبری مورد توجه مسئولان قرار گرفته به ما گفت اگر دستگاه‌ها و اجتماعی متولی به این حوزه وارد شده‌اند بیشتر درگیر مداخله در آسیب‌ها و بوده‌اند نه پیشگیری و توانمندسازی که در هر دوی آنها بسیار ضعیفیم.

او پرسید اگر در حوزه پیشگیری و توانمندسازی قوی بوده‌ایم چرا حالا دو میلیون و 800 هزار معتاد رسمی، بیش از سه میلیون زن سرپرست خانوار، بیش از 15 میلیون پرونده قضایی و 19 میلیون نفر حاشیه‌ها و نشین داریم و رهبری نیز گفته‌اند که مفاسد اخلاقی جزو پنج اولویت اول برای رسیدگی است؟

سلمان خدادادی، عضو کمیسیون اجتماعی مجلس نیز با این کارشناس هم عقیده است. او به ما گفت که اگر می‌خواهیم پنج آسیب بزرگ کشورمان کنترل شود و کاهش یابد ریشه‌ها را حل کنیم، مثلاً برای کاهش طلاق، فقر را، برای رفع فقر، بیکاری را و برای کنترل حاشیه‌ها و نشینی، مهاجرت از روستا را او قاطعانه گفت که تاکنون کار فوق‌العاده‌ها و اجتماعی در حوزه مقابله با آسیب‌ها و اجتماعی انجام نشده و او به‌عنوان عضو ناظر در مجلس از عملکردها راضی نیست.

او حتی گفت که کمیسیون متبوعش در صدد است 300 میلیارد تومانی را که دولت در بودجه سال آینده برای مبارزه با آسیب‌ها و اجتماعی گنجانده و قرار است به وزارت کشور و شورای اجتماعی داده شود، به حداقل برساند چون مجلسیان بر این باورند که این پول بدون برنامه هدر می‌رود و بهتر است به بودجه دستگاه‌ها و اجتماعی دیگر اضافه شود. در واقع اگر پول‌ها و اجتماعی که تا به حال به نام کاهش آسیب‌ها و اجتماعی و توانمندسازی آسیب‌ها و اجتماعی خرج شده نتایجی روشن و ملموس داشت هیچ‌گاه کمیسیون اجتماعی مجلس به چنین باوری نمی‌رسید.

کار به کاردان سپرده شود

آسیب‌ها و اجتماعی انبوه است و دولت در مواجهه با آنها به مشکل خورده؛ این را طیبه سیاوشانی، عضو فراکسیون زنان مجلس به مهر گفت؛ دو روز پیش. جمله‌ها و اجتماعی تند و تیز بود اما گفت حالا که چنین است چاره کار فقط در مشارکت اجتماعی و کار داوطلبانه است، از زلزله کرمانشاه نیز مثال آورد که مردم دست به دست هم دادند و صحنه‌ها و اجتماعی زیبا خلق کردند.

او در این گفت وگو سررشته بحثی را آغاز کرد که مدتی است در سازمان امور اجتماعی کشور مطرح شده است، موضوعی که کمال اکبری نیز در گفت وگو با ما به آن اشاره کرد. او گفت برنامه امسال و سال بعد این است که در حوزه مبارزه با آسیب‌ها و اجتماعی، مردم را مشارکت دهیم و سازمان‌ها و اجتماعی مردم‌ها و اجتماعی نهاد فعال در این حوزه‌ها و اجتماعی را به کار بگیریم، چیزی در حدود 7000 سازمان مردم نهاد را .

او گفت: بودجه‌ها نیز به این سازمان‌ها می‌آید؛ اگر خود پول وسط بگذارند با بودجه‌های دولتی از آنها حمایت خواهد شد. اکبری گفت که دخیل کردن این سازمان‌ها در رتق و فتق معضلات اجتماعی مطمئن‌ترین راه است.

موسوی‌چلک نیز به نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در کاهش آسیب‌های اجتماعی باوری قاطع دارد. او به ما گفت که باید کار را به‌دست کاروان سپرد، کسانی که حوزه اجتماعی و چالش‌هایش را می‌شناسند و تفکر و دانش اجتماعی دارند. چلک حتی گفت چون تا به حال کمتر کار به کاروان سپرده شده در دستگاه‌های متولی هر جا که کسری بودجه‌ای پیش آمده از بودجه‌های اجتماعی و فرهنگی برداشت شده و صرف امور دیگر شده؛ مسائل اجتماعی در واقع فدای حوزه‌های دیگر.

اما حالا به نظر می‌رسد باید برای مهار آسیب‌های اجتماعی راه‌هایی بجز راه‌های رفته گذشته را طی کرد، راه‌هایی که لزوماً به پول و بودجه‌های آنچنانی نیاز ندارد، همان‌طور که معاون مشارکت‌های اجتماعی سازمان امور اجتماعی کشور به ما گفت که بیش از هر چیز به برنامه و بیش از برنامه به اراده برای اجرای برنامه‌ها نیاز است و مسعود رضایی، نماینده کمیسیون اجتماعی مجلس نیز به تسنیم گفت که تامین اعتبار فقط یک بخش از عملیات کاهش آسیب‌های اجتماعی است. او نیز معتقد بود که مدیریت حرف اول را می‌زند.

مریم خباز

جامعه